

STRATEGIJA OMLADINSKE POLITIKE NA PODRUČJU OPĆINE VAREŠ ZA PERIOD 2019-2024. GODINE

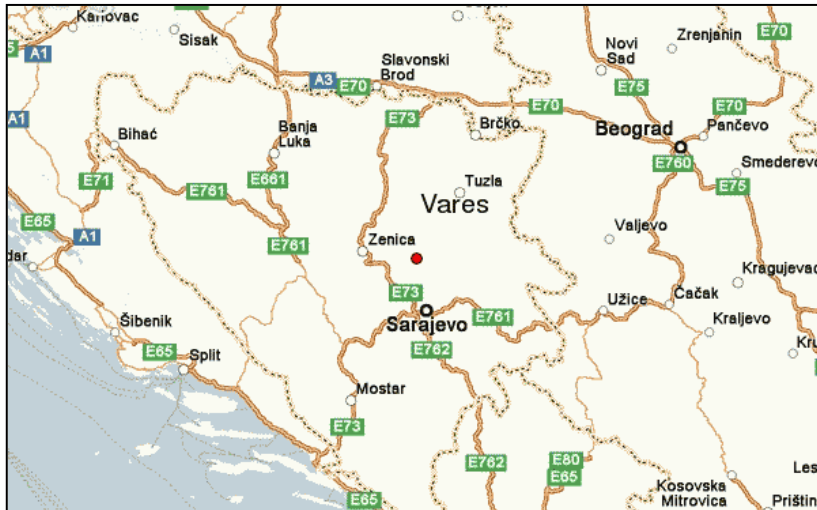
mart/ožujak 2019

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
1.1 Geografske karakteristike.....	2
1.2 Demografske karakteristike.....	3
1.2.1 Broj stanovnika i prirodni priraštaj.....	3
1.2.2. Starosna struktura.....	3
1.2.3. Migracije.....	4
1.3 O dokumentu Strategija razvoja omladinske politike Općine Vareš.....	4
2. ISTRAŽIVANJE PROBLEMA I POTREBA MLADIH (intervju, anketa).....	5
2.1 Intervju.....	5
2.2 Anketa.....	6
3. ZAPOŠLJAVANJE.....	15
3.1 Analiza stanja.....	15
3.2 Problemi mladih.....	16
3.3 Plan djelovanja.....	17
4. SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO.....	18
4.1 Analiza stanja.....	18
4.2 Problemi mladih.....	19
4.3 Plan djelovanja.....	20
5. OBRAZOVANJE.....	21
5.1 Analiza stanja.....	21
5.2 Problemi mladih.....	22
5.3 Inkluzivno obrazovanje.....	23
5.4 Prijevoz učenika.....	23
5.5 Plan djelovanja.....	24
6. INFORMISANJE.....	25
6.1 Problemi mladih.....	26
7. SPORT I KULTURA.....	28
7.1 Analiza stanja sporta na području općine Vareš.....	28
7.2 STANJE SPORTSKIH OBJEKATA.....	28
7.3 KULTURA.....	31
7.3.1Analiza stanja.....	31
8. ZAKLJUČAK.....	34

1. UVOD

1.1 Geografske karakteristike

Općina Vareš je u sastavu Zeničko-dobojskog kantona iako je prema prirodnim, geografskim, tradicionalnim, ekonomskim i drugim kriterijima upućena na sarajevsku regiju, odnosno na Kanton Sarajevo. Smještena na 829 metara nadmorske visine u srednjem dijelu Bosne i Hercegovine. Kroz općinu protiče rijeka Stavnja, a okružena je planinama Zvijezda i Perun i masivima Kapija i Stijene. Općina Vareš se graniči sa općinama Breza

(dužina granice 12 km), Visoko (7 km), Kakanj (17 km), Zavidovići (11 km), Olovo (34 km) i Ilijaš (19 km). Granica s općinom Ilijaš je ujedno i granica sa Sarajevskim kantonom, a udaljenost od Grada Sarajeva je 45 km. Površina općine iznosi 390 km².

Općina Vareš pripada umjereno-kontinentalnom planinskom klimatskom pojasu, sa hladnim zimama i umjereno toplim ljetima, sa neznatnim kolebanjem temperature. Karakteristična je pojava temperaturnih inverzija u zatvorenim kotlinama (Tribija, Ponikva).

Reljef općine Vareš je vrlo složen i raznovrstan. U geološkoj građi najstarijih naslaga ovog područja najzastupljeniji su škriljci, krečnjaci, dolomiti, kvarciti, metapješčari, metarioliti (kvarcporfiriti), dioriti i spiliti. U okviru devonske periode izdvojena je formacija Zvijezda, izgrađena od krečnjaka i dolomita. Na prostoru Peruna javljaju se crvenkasti i plavičastosivi mermeri prožeti kalcitskim žilicama i rijetkim kristalima pirita (željezna ruda) koji su stabilni i u manjoj mjeri se raspadaju u limonit. Pored željeza, okolina Vareša ima u drugih ruda koje sadrže olovo, krom, cink i alumij.

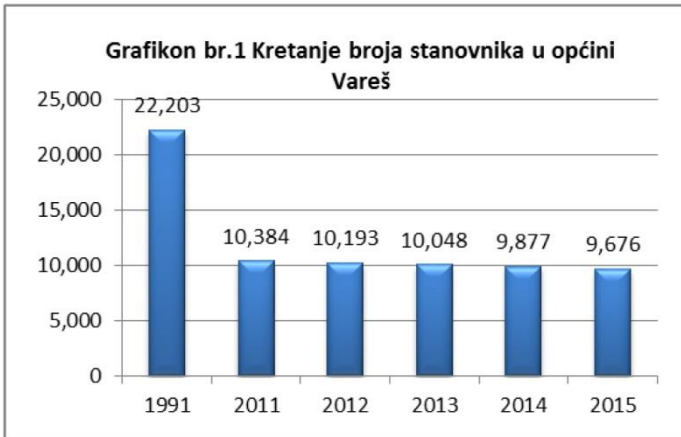
Rijeke s prostora općine Vareš pripadaju slivu rijeke Bosne. Mnogobrojni potoci, slivajući se s planine Zvijezde, čine glavne vodotoke koji kroz duboke kotline odvede te vode posredno i neposredno u rijeku Bosnu. Prostor općine obiluje velikim kapacitetima izvorišta pitke vode (Mala rijeka, Očevija, Stavnja, Bukovica, Misoča). Zbog karakteristika geološke građe, duž sinklinala javljaju se i izvori tople vode (Očevija, Kamenolom) i izvori mineralne vode (Okruglica, Dabravine). Još jedna specifičnost prostora općine Vareš su umjetna jezera stvorena ili eksploatacijom rude ili odlaganjem jalovine. Takva jezera se nalaze na dnevnom kopu „Smreka“, jalovištu „Veovača“ i jalovištu „Mala rijeka“. Ovi, slučajno stvoreni resursi, mogu se korisno upotrijebiti.

Općina Vareš spada u jednu od najšumovitijih općina u BiH. Od ukupne površine općine cca 77% otpada na šume i šumsko zemljište, te šume predstavljaju jedan od najznačajnijih prirodnih resursa općine Vareš.

Po sastavu vegetacije, biljni pokrov općine Vareš se sastoji od visokih crnogoričnih i bjelogoričnih šuma raznolikog sastava, niskih bjelogoričnih degradiranih šuma bukve i hrasta, pašnjaka, livada, oranica i voćnjaka. Pojava močvarnog zemljišta i tresetišta karakteristična je u crnogoričnim šumama planine Zvijezde, te na livadama oko rijeka Blaže i Tribije. U obilju šumskih i livadskih površina, na prostoru Općine raste raznovrsno ljekovito bilje i gljive.

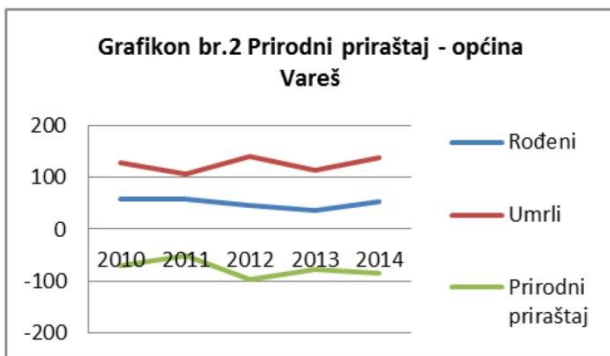
1.2 Demografske karakteristike

1.2.1 Broj stanovnika i prirodni priraštaj

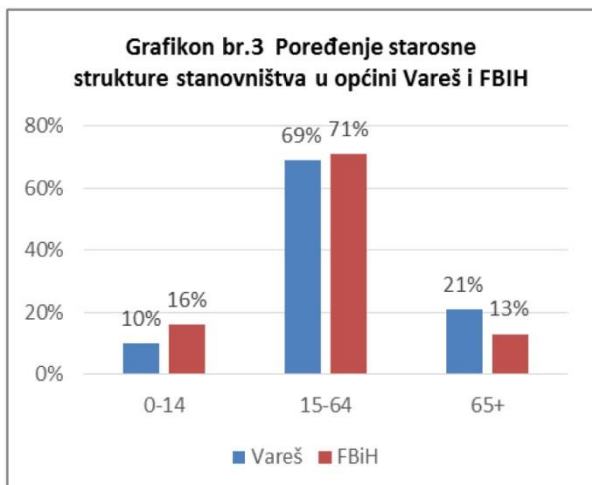
Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama izdanje (2012-2016) i Popis stanovništva 2013. godina

općine Vareš iznosi 22,79 stanovnika/km², što je znatno niža naseljenost u odnosu na prosjek FBiH, koji iznosi 89,5 stanovnika/km², kao i u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti u Zeničko-dobojskom kantonu koja iznosi 106,7 stanovnika/km². Prema raspoloživim podacima u periodu od 2011. do 2015. godine uočen je negativan prirodni priraštaj.

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama izdanje (2012-2016.godine) i Popis stanovništva 2013.godine.

1.2.2. Starosna struktura

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama izdanje (2012-2016. godine) i Popis stanovništva 2013.godine

Prema rezultatima popisa iz 2013. godine u općini Vareš živjelo je 8.892 stanovnika, što predstavlja 2,4% stanovnika Zeničko-dobojskog kantona, odnosno 0,40% stanovnika FBiH. Stanovništvo općine Vareš živi u 3.582 domaćinstava, što znači da je prosječna veličina domaćinstva 2,5. Broj stanovnika u općini Vareš, poredeći popise iz 2013. godine sa prethodnim popisom iz 1991. godine, umanjen je za 13.331 stanovnika, što je za 60% manje. Na grafikonu br.1 prikazana je statistička procjena kretanja stanovnika u općini Vareš, gdje je primijećen negativan trend broja stanovnika u posljednjih 25 godina.

Prosječna gustina naseljenosti na teritoriji općine Vareš iznosi 22,79 stanovnika/km², što je znatno niža naseljenost u odnosu na prosjek FBiH, koji iznosi 89,5 stanovnika/km², kao i u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti u Zeničko-dobojskom kantonu koja iznosi 106,7 stanovnika/km². Prema raspoloživim podacima u periodu od 2011. do 2015. godine uočen je negativan prirodni priraštaj.

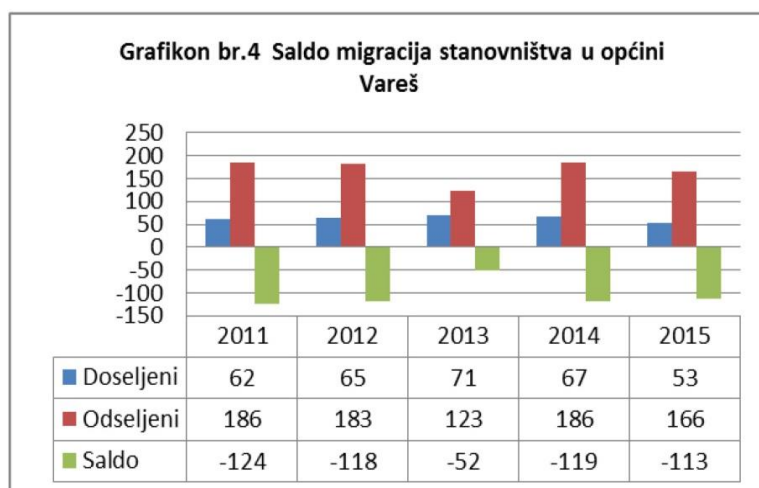
Prema rezultatima Popisa stanovništva 2013. godine broj rođenih u toj godini u općini Vareš bio je 46, dok je broj umrlih 146. Natalitet je 5,2, dok je mortalitet 16,4. Stopa prirodnog priraštaja za općinu Vareš je izrazito negativna i iznosi -11,2. Stopa prirodnog priraštaja na nivou Zeničko-dobojskog kantona je 1,2. Na grafikonu br.2. prikazana je procjena prirodnog priraštaja po godinama u općini Vareš na osnovu statističkih godišnjih podataka.

Sa stanovišta starosne strukture, prema rezultatima popisa iz 2013. godine, 10% stanovništva općine Vareš ima ispod 15 godina, 69% je radno sposobnog stanovništva (15-64), te 21% pripada kategoriji starih. U posljednjih 5 godina primjetno je smanjenje broja stanovništva do 15 godina starosti, dok je brojnost radno sposobnog stanovništva opala. Po zvaničnim statističkim podacima, učešće stanovništva u dobi ispod 15 godina općine Vareš je za 6% niže u odnosu na procenat mladih na nivou FBiH, dok je u za 8% više

starije populacije preko 65 godina u odnosu na procenat starosnog stanovništva na nivou FBiH, što predstavlja značajan demografski problem.

Sa stanovništva etničke strukture, na teritoriji općine Vareš živi, po zvaničnim rezultatima popisa iz 2013. godine, 61% Bošnjaka, Hrvata 32%, dok je srpske populacije 2%. Po pitanju vjeroispovjesti, 62% stanovništva je islamske vjeroispovjesti, katolika je 31%, dok je pravoslavaca 2%. Podaci o spolnoj strukturi stanovništva općine pokazuju da ima više žena nego muškaraca (51% naspram 49%, prema popisu iz 2013. godine).

1.2.3. Migracije

Izvor: Statistički bilten – Migracije Stanovništva, izdanje 2011-2016, Federalni zavod za statistiku, izdanje 2011 – 2016.godine., Federalni

Velika većina migracionih kretanja stanovništva iz i u općinu Vareš su kretanja unutar BiH. U periodu od 2011. do 2015. godine, broj doseljenih stanovnika znatno je niži od broja stanovnika koji se odele iz općinu Vareš. U 2011. godini, prema statističkim procjenama, iz Vareša se iselilo 186 stanovnika, dok je doseljeno samo 62 stanovnika. Ista situacija se nastavlja iz godine u godinu, a u 2015. godini iz općine je otišlo 166 stanovnika, a doselilo se njih 53.

U periodu od 2011. do 2015. godine migracije u inostranstvo kreću se između 6% i 9%, osim za 2012. godinu, kada je 19% odseljenih stanovnika otišlo van granica Bosne i Hercegovine. Općina Vareš nema bazu podataka dijaspore, ali prema procjeni najveći broj stanovništva zavisno od nacionalne pripadnosti iselio se u bivše zemlje Jugoslavije, potom u Holandiju, Skandinaviju i Ameriku.

1.3 O dokumentu Strategija omladinske politike na području Općine Vareš za period 2019-2024. godine

Strategija omladinske politike na području Općine Vareš za period 2019-2024. godine (u dalnjem tekstu: Strategija), predstavlja dokument kojim Općina Vareš pristupa strateškom poboljšanju položaja mladih, prepoznavanju njihovih potreba i problema te rješavanju istih. Prema Zakonu o mladima FBiH „strategija prema mladima je dokument institucija vlasti sa programskim pristupom djelovanjima prema mladima što uključuje definisane probleme i potrebe mladih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije i mjere za realizaciju ciljeva strategije“.

Cilj izrade strategije prema mladima i njene provedbe jeste nastojati napraviti ambijent prilagođen potrebama i opredjeljenjima mladih u kojem će mladi imati mogućnost i priliku da budu odgovorno uključeni u stvaranje svjetlije budućnosti. Kroz obavljene intervjuje sa ključnim subjektima te kroz podatke dobivene anketom došlo se do određenih podataka o problemima i potrebama mladih ljudi na području općine. Trenutno stanje, problemi i potrebe mladih su predstavljeni u nastavku ovog dokumenta u pet ključnih oblasti za mlade:

1. Zapošljavanje,
2. Obrazovanje,
3. Socijalna politika i zdravstvo,
4. Informisanje,
5. Sport i kultura.

Cilj je da se kroz ove oblasti, a na realnim osnovama odnosno pravim i preciznim pokazateljima izradi dokument koji će predstaviti pravo stanje i položaj mladih, sa tačno definisanim problemima, vremenskim rokovima i načinom rješavanja, a s ciljem poboljšanja položaja mladih na području općine Vareš.

Radna grupa je prije konkretnih zaduženja i aktivnosti obavila nekoliko sastanaka s ciljem utvrđivanja metodologije za izradu strategije. Nakon toga pristupilo se definisanju anketnih pitanja i samoj izradi ankete kao i formulisanju pitanja za upitnik-intervju. Po izradi i umnožavanju ankete, pristupilo se anketiranju i anketirano je 100 mladih sa područja općine Vareš starosne dobi od 15-35 godina, jer prema Zakonu o mladima FBiH - „omladina“ ili „mladi“ su osobe u životnoj dobi od navršenih 15 do navršenih 30 godina starosti.

Upitnik-intervju koji je izradila Radna grupa, dostavljen je direktorima javnih ustanova, predstavnicima vjerskih zajednica s ciljem prikupljanja informacija o položaju mladih te o problemima mladih koje su uočili, a sa pozicije koju obavljaju te kako i na koji način te probleme riješiti.

Nakon gore navedenih aktivnosti pristupilo se izradi izvještaja na osnovu pokazatelja do kojih se došlo provedenom anketom i upitnikom-intervjuom.

2. ISTRAŽIVANJE PROBLEMA I POTREBA MLADIH (intervju, anketa)

2.1 Intervju

U fazi izrade ovog dokumenta i shodno metodološkom redoslijedu, obavljani su intervjui sa svim značajnim predstavnicima vlasti i institucija na području općine Vareš (stakeholderima) koji utiču ili mogu bitno uticati na poboljšanje položaja mladih u općini Vareš. Pitanja za intervju su tako koncipirana da bi se mogao dobiti što jasniji odgovor, a samim tim i kvalitetna analiza sa stanovišta dužnosti koju ovi ljudi obavljaju i tako dati što jasniju sliku o problemima mladih, njihovim uzrocima, te načinu njihovog rješavanja.

Pitanja su bila koncipirana na sljedeći način:

1. Sa stanovišta dužnosti koju vršite molimo Vas da nam date mišljenje o položaju mladih ljudi na području općine Vareš?
2. Koji su osnovni problemi mladih?
3. Ukoliko situaciju smatrate nezadovoljavajućom, definišite osnovne uzroke?
4. Smatrate li da su mladi dovoljno uključeni u aktivnosti lokalne zajednice i šta bi moglo potaknuti njihov jači angažman?
5. Smatrate li da su mladi pasivni i bez inicijative ili su ogorčeni bez podrške zvaničnika u općinskoj vlasti?
6. Smatrate li da su mladi u općini Vareš voljni sami osmisliti, inicirati i održavati volonterske akcije (socijalni i humanitarni projekti)?
7. Smatrate li da bi za mlade bilo pozitivno da se intenzivnije uključe u rad političkih partija ili NVO-a i da li bi tada lakše realizovali svoje ideje, programe i projekte?
8. Po vašem profesionalnom mišljenju i iskustvu, koji su prioriteti u društvu koje mladi u Varešu danas poštuju?
9. Šta ste Vi uradili za dobrobit zajednice?
10. Molimo Vaše konkretne prijedloge, kako poboljšati status mladih u Varešu?

Analizirajući prethodne odgovore stakeholdera došlo se do sljedećeg zaključka:

Trenutni položaj mladih na području naše općine je nezavidan i očigledno loš. Osnovni problemi su: nezaposlenost, slaba ili nedovoljna ekonomska moć, nedovoljan broj radnih mjesta, nedostatak motivacije, ideja, nemogućnost zasnivanja porodice, nedostatak sportskih i kulturnih dešavanja, nedostatak adekvatno opremljenog prostora za mlade, savremeni poroci (alkohol, droga, kocka), nedostatak sportskih terena, sportskih klubova, kulturno-umjetničkih društava, itd. Osnovni uzroci ovom stanju su: slabo učešće u političkom životu, nevladinom sektoru, nebriga šire društvene zajednice, a posebno lokalne zajednice, nedostatak objekata za korištenje slobodnog vremena, loša zdravstvena zaštita, negativan uticaj medija, zatvorenost u lokalne okvire, nedostatak sredstava za ankažovanje profesionalnih lica koja bi potaknula mlade za uključenje u društveni život i dr. Prioriteti mladih su: nastavak školovanja, pronalazak zaposlenja, zasnivanje porodice i dr. Svi intervjuisani izjasnili su se da svako u okviru svojih mogućnosti radi na unapređenju i poboljšanju položaja mladih na području naše općine, ali i šire te da vlastitim primjerom u pozitivnim vrijednostima ljudskog društva treba potaknuti mlade kako bi apatija i pasivnost prestali biti dio njihove svakodnevnice.

2.2 Anketa

S ciljem prikupljanja informacija o stanju i položaju mladih te prikupljanja informacija kako i na koji način mladi razmišljaju, provedena je anketa. Anketirano je 100 mladih sa područja općine Vareš, a prosječna starost anketiranih bila je 20,7 godina. Analiza odgovora u anketi pokazala je sljedeće:

- 68% mladih ispitanika smatra da je položaj mladih na području općine Vareš loš, a 52% mladih razlog za takav položaj vide u ekonomskoj situaciji, 20% u neodgovarajućoj politici prema mladima,
- 24% mladih krivca vide u političkoj situaciji, a 4% razlog za takav položaj navodi neke druge faktore,
- 67% ispitanika je nezadovoljno odnosom lokalne zajednice (Općine) prema mladima, a 33% je zadovoljno,
- 49% mladih ispitanika nije zadovoljno zdravstvenom i socijalnom zaštitom mladih ljudi, 72% mladih ide ljekaru samo kada su bolesni, a 28% to radi jednom ili više puta godišnje,
- 72% mladih se izjasnilo da bi učestvovali u volonterskom radu (humanitarni i socijalni projekti), a 28% njih je odgovorilo da ne zna ili ne bi učestvovali u takvom radu,
- 26% mladih povremeno konzumira alkoholna pića, 57% ne konzumira, dok 17% mladih to radi jednom ili više puta sedmično,
- 39% mladih konzumira, a 61% ne konzumira cigarete,
- 78% mladih nije upoznato sa zakonom o mladima, a 22% je upoznato,
- 96% mladih izjasnilo se da kao sredstvo informisanja najčešće koriste internet, dok su radio i televizija na drugom mjestu sa 4%,
- 57% mladih ljudi za dešavanja vezana za lokalnu zajednicu sazna od svojih prijatelja, dok 43% informiše se preko općinske web stranice i radio Bobovca,
- 36% mladih bi sa prijateljima osnovali omaldinsku organizaciju i bili njen aktivan član, a 64% da nije razmišljalo o tome ili da ne bi osnovali omaldinsku organizaciju i bili njen aktivan član
- 68% mladih zna koja su prava mlade osobe, a 32% ne zna ili nisu sigurni
- 55% mladih bi pokrenulo blastiti biznis, a 45% ne bi ili nisu razmišljali o tome

- 86% mladih živi sa roditeljima, 14% odvojeno od roditelja u svom ili iznajmljenom stanu
- 66% mladih misli da poslije završenog školovanja može pronaći posao, 34% da ne može ili nije razmišljalo o tome
- 65% nije imalo mogućnost da poslije završenog školovanja obavi pripravnički staž, a 35% da je imalo mogućnost da poslije završenog školovanja obavi pripravnički staž
- 78% mladih ispitanika zna da napiše CV (biografiju), a 12% ne zna
- 32% mladih ispitanika traži honorarni posao, 30% ponekad, 38% ne traži nikako
- 79% mladih se izjasnilo da na području općine Vareš ne postoji dovoljan broj sportskih objekata i sportskih organizacija koje pružaju mogućnost da se mladi bave sportom, a 11% da postoji
- 80% mladih ispitanika smatra da općina Vareš ne podstiče kulturno i kreativno stvaralaštvo mladih, 20% da podstiče
- 56% mladih posjećuje kulturne manifestacije i ustanove kulture ponekad, 25% posjećuje, a 19% mladih ne posjećuje nikako kulturne manifestacije i ustanove kulture

Problemi

Od problema koji se navode, primarni su: nezaposlenost mladih, siromaštvo, korupcija u društvu, loš obrazovni sistem, nezastupljenost mladih u vlasti, poroci.

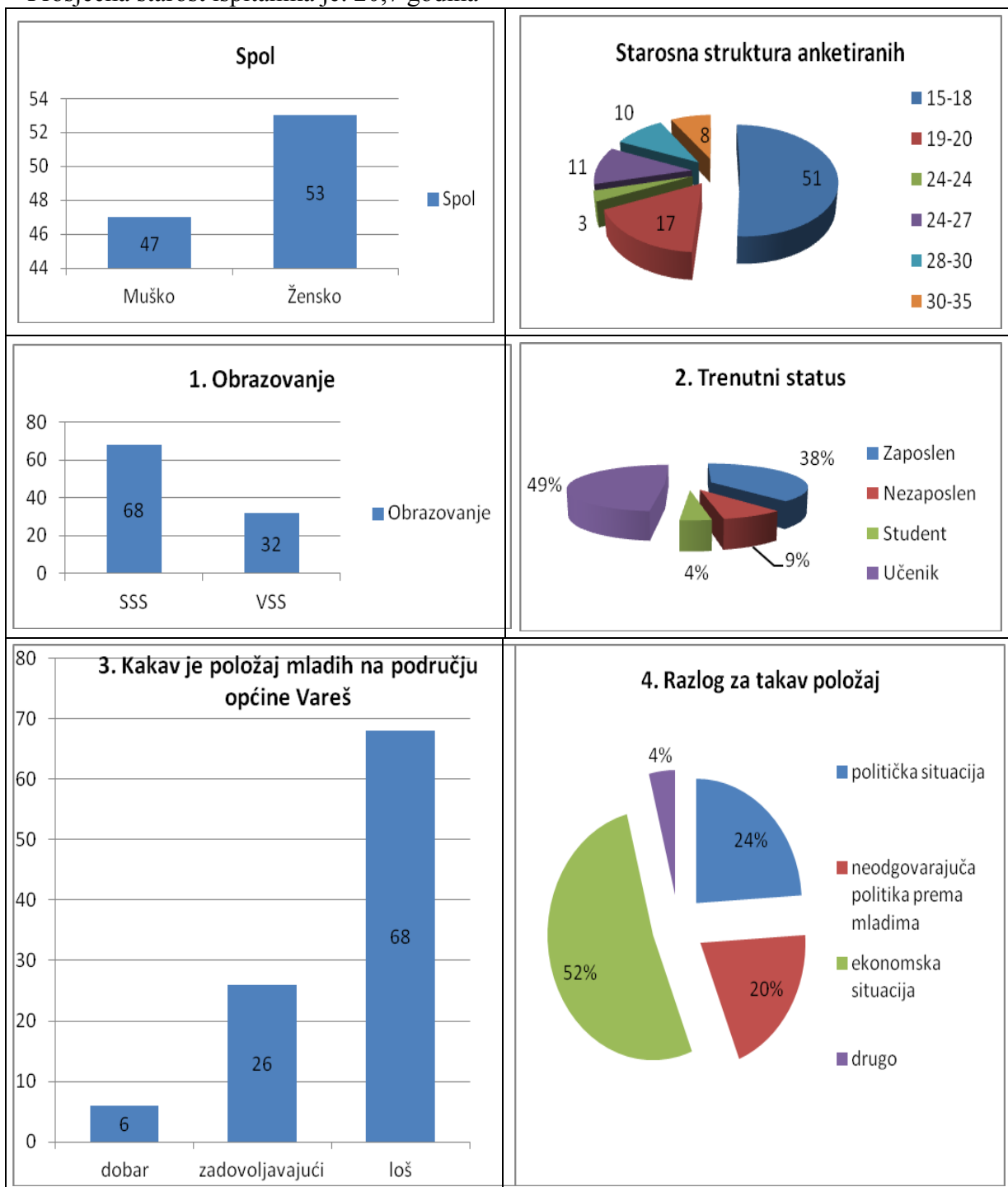
Problemi koji su došli u drugi plan su: neispunjeno slobodno vrijeme, pesimizam mladih, stambena ovisnost od roditelja.

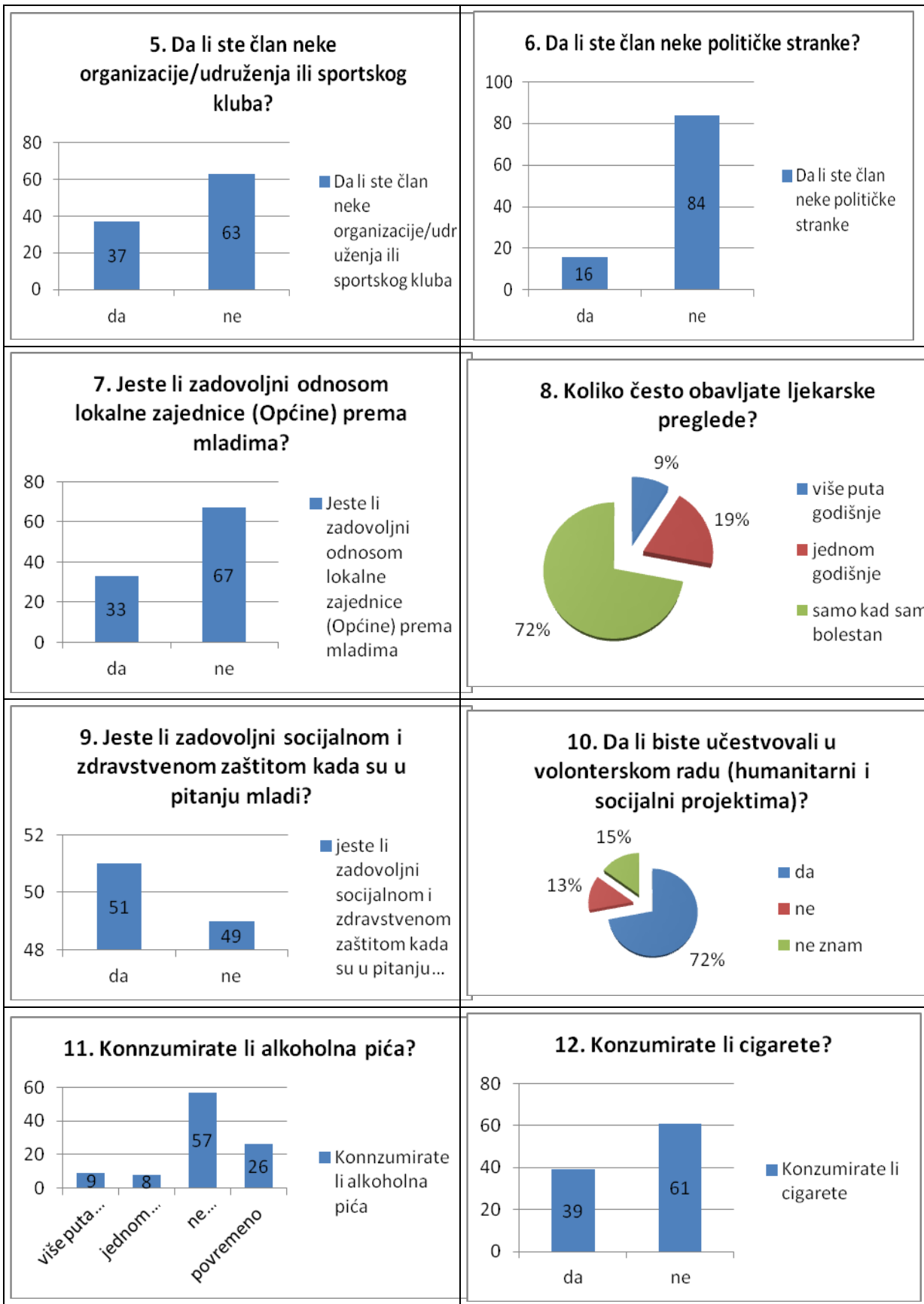
Vrijednosti

Mladi Vareša od ličnih i socijalnih vrijednosti najviše cijene: zdravlje, porodicu, posao, obrazovanje, prijateljstvo, novac i ljubav. Najmanje se vrednuju kultura, sport i informisanost.

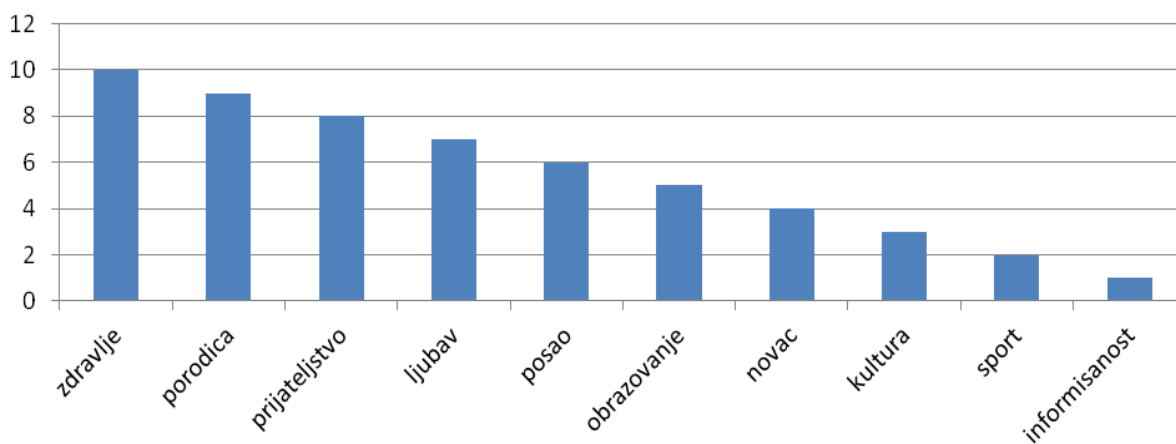
GRAFIČKI PRIKAZ ANKETE

- Ukupan broj ispitanika je: 100.
- Prosječna starost ispitanika je: 20,7 godina

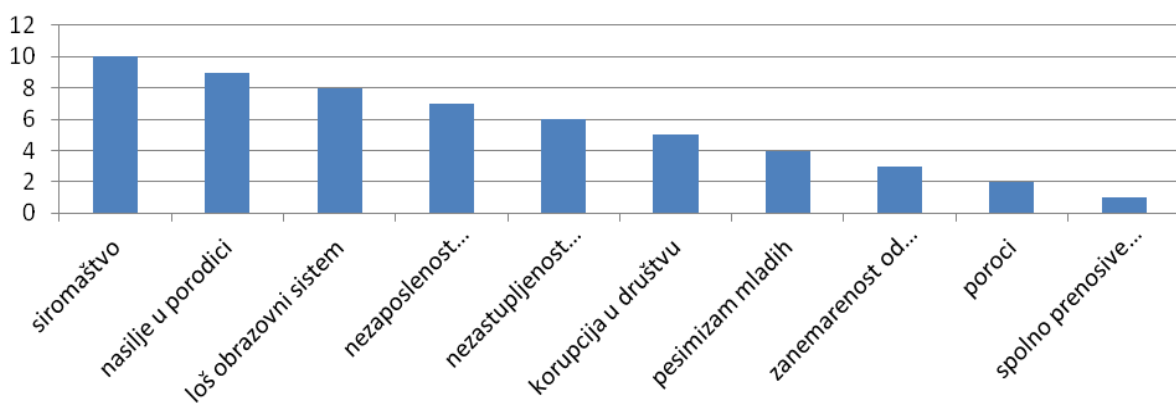

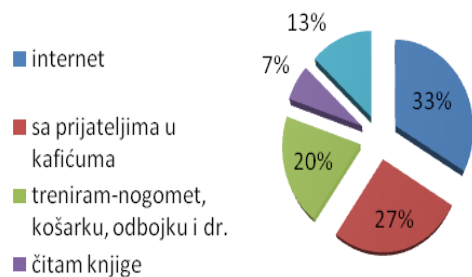
13. Ponuđene vrijednosti poredaj po važnosti od 1 do 10, za vrijednost koja ti je najvažija stavi broj 10 a za najmanje važnu vrijednost broj 1.

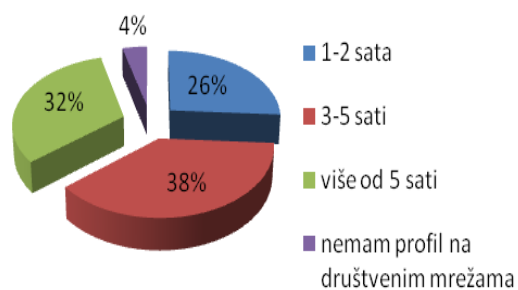
14. Ponuđene probleme poredaj po težini od 1 do 10, stavi broj 10 za najteži problem, a broj 1 za najmanje težak problem

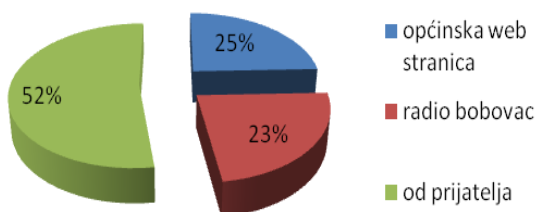
15. Na koji način provodite vaše slobodno vrijeme? (Ispred ponuđenih odgovora upisati vrijednosti od 1 do 5. Za aktivnost u kojoj provodite najviše vremena dodijelite broj 1, a za aktivnost u kojoj provodite najmanje vremena dodijelite broj 5)

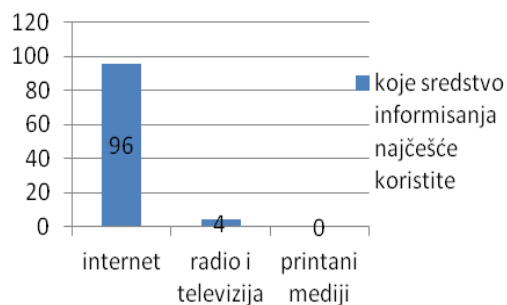
16. Koliko vremena provodite na društvenim mrežama?

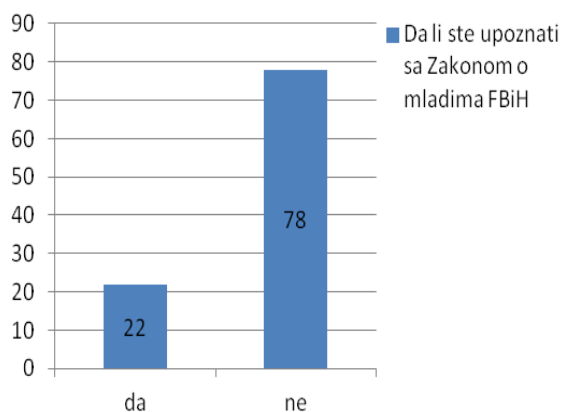
17. Na koji način dolazite do informacija u lokalnoj zajednici

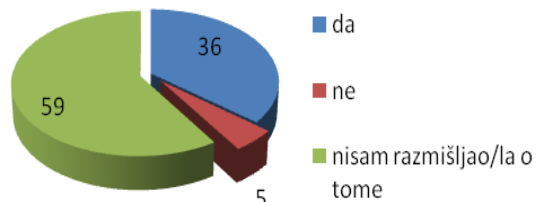
18. Koje sredstvo informisanja najčešće koristite?

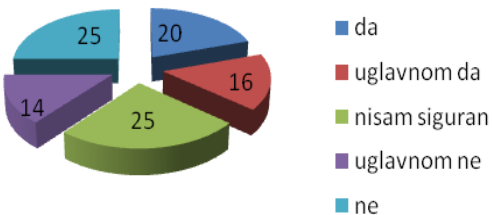
19. Da li ste upoznati sa Zakonom o mladima FBiH?

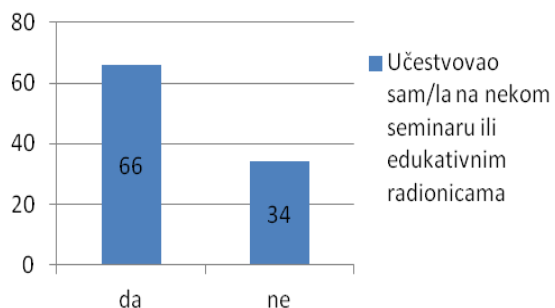
20. Da li biste sa prijateljima osnovali omladisku organizaciju i bili njen aktivan član?

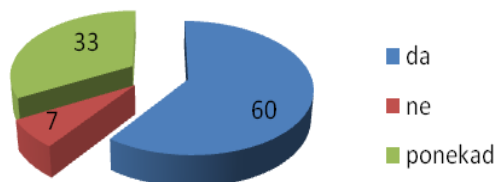
21. Kad imam potrebu znam da dođem do predstavnika lokalnih vlasti

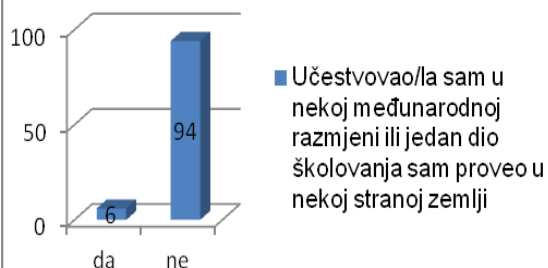
23. Učestvovao sam/la na nekom seminaru ili edukativnim radionicama

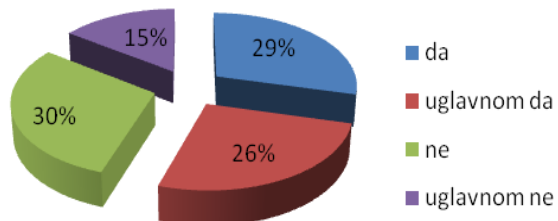
24. Putujem unutar svoje države

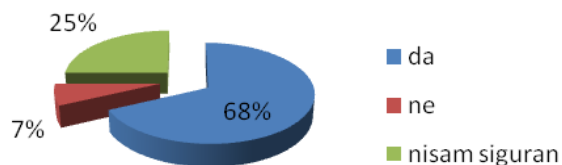
25. Učestvovao/la sam u nekoj međunarodnoj razmjeni ili jedan dio školovanja sam proveo u nekoj stranoj zemlji

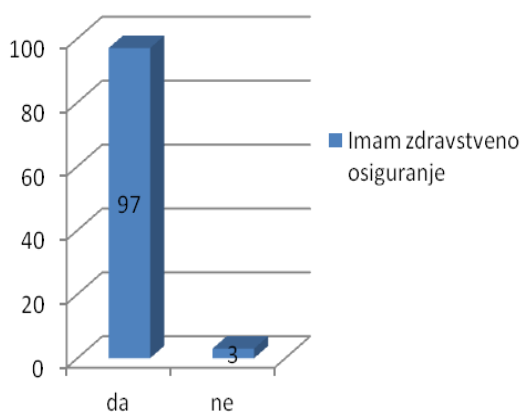
26. Potpisujem peticije za ostvarivanje prava drugih ljudi

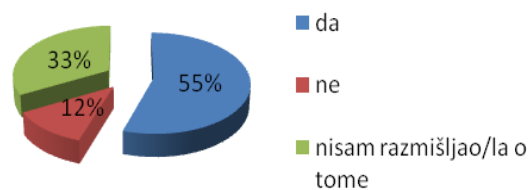
27. Znam koja su moja prava kao mlade osobe

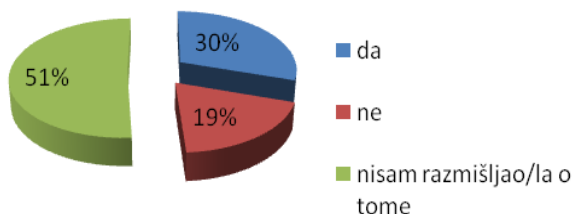
28. Imam zdravstveno osiguranje

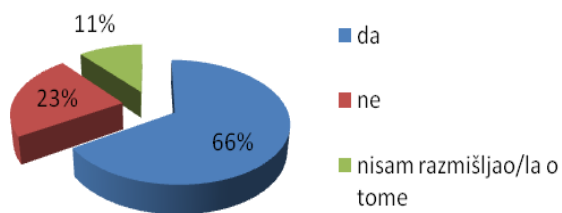
29. Jeste li spremni da pokrenete vlastiti biznis?

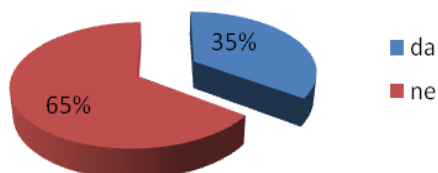
30. Kad budem planirao/la da kupim stan tražit ću informacije u vezi sa stambenim kreditima za mlade

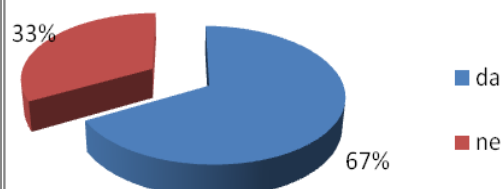
32. Da li sa završenom školom (srednja/fakultet) možete pronaći posao?

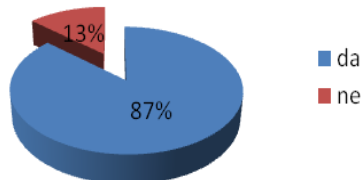
33. Da li ste imali mogućnost da nakon završene škole (srednja/fakultet) obavite pripravnički staž?

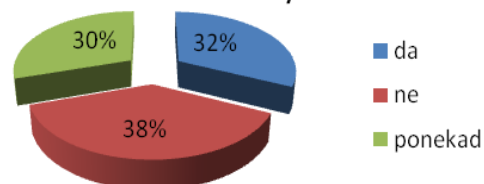
34. Znam šta je neformalno obrazovanje

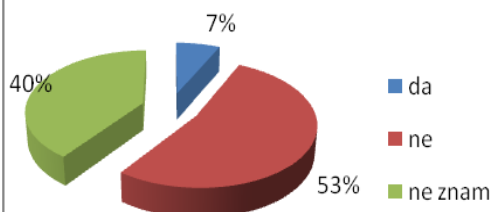
35. Znam kako da napišem CV (biografiju) potrebnu za zaposlenje

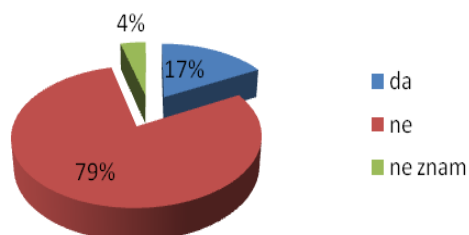
36. Tražim honorarni posao (volontiranje, privremeni ili sezonski rad)

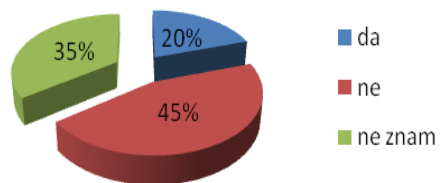
37. Da li se institucije i ustanove sa područja općine Vareš bave dovoljno problemima i potrebama mladih?

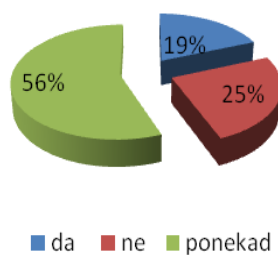
38. Na području općine Vareš postoji dovoljan broj objekata i sportskih organizacija koje pružaju mogućnost mladima da se bave sportom?

39. Općina Vareš podstiče kulturno i kreativno stvaralaštvo mladih?

40. Da li posjećujete kulturne manifestacije i ustanove kulture?

3. ZAPOŠLJAVANJE

3.1 Analiza stanja

Prema evidenciji Biroa za zapošljavanje Vareš za mjesec februar 2019. godine, ukupan broj prijavljenih nezaposlenih osoba iznosi 1.006, od toga u dobi od 15 do 30 godina je 225 lica ili 22%, od čega su 127 žene i 98 muškaraca. U toj dobnoj skupini 52,44% mladih ima SSS, 13,33% VSS, 24,88% je KV ili PK, a 9,35% je bez kvalifikacije (tabela br. 1.).

Mladima je veoma teško doći do posla bez obzira na dostignuti nivo obrazovanja. Naime, većina mladih je dugoročno nezaposlena, s tim da 4/5 (79,55%) mladih čeka na zaposlenje duže od godinu dana, od toga 36,45% mladih čeka na zaposlenje i preko 5 godina (tabela br. 2.). Poražavajući je podatak da 72 lica nije našlo zaposlenje, a izašli su iz kategorije mladih (tabela br. 1.).

Godine starosti	NK	PK	KV	SSS	VSS		Ukupno po kategoriji starosti	Žena
					1 ¹	2 ²		
15-18	2	0	0	0	0	0	2	1
19-20	2	0	12	13	0	0	27	10
21-24	5	0	21	52	5	0	83	44
24-27	5	0	9	31	4	4	53	35
28-30	7	1	13	22	11	6	60	37
Ukupno po str. spremi	21	1	55	118	19	10	225	127
					29			
31-35	13	1	27	18	12	1	72	48

Tabela 1. Nezaposlenost lica po starosti, obrazovanju i spolu do 31.01.2019. godine.

Nezaposlena lica		Ukupno	%	Žena	%
Do godine		46	20,45	22	9,77
Duže od godine		179	79,55	105	46,66
a	Od 1 – 5 god.	97	43,11	59	26,22
b	Preko 5 god.	82	36,44	46	20,44

Tabela 2. Nezaposlena lica po dužini nezaposlenosti i spolu do 31.01.2019. godine.

¹ Bachelor

² Master

3.2 Problemi mladih

Zapošljavanje mladih u općini Vareš treba da bude prioritetno za rješavanje iz razloga što analiza problema u ovoj oblasti pokazuje sljedeće:

- Prisutno je negativno mišljenje kod mladih o pojavi da radna mjesta neopravdano zadržavaju ljudi koji su već ispunili uslove za penzionisanje što je najčešći slučaj u vanprivrednim institucijama;
- Nedostaje poduzetnički duh i ideje kod mladih;
- Nezaposlenost mladih vodi opadanju kvaliteta životnog standarda, javljaju se porodične socijalne krize u mladim porodicama (krize u brakovima, rješavanju stambenog pitanja, pad nataliteta);
- Nerazvijenost općine;
- Dug period čekanja na zapošljavanje;

Podjela problema po bitnosti i hitnosti

<u>Vrlo hitno ali nebitno</u>	<u>Vrlo hitno i vrlo bitno</u>
<ol style="list-style-type: none">1. 9,33% od ukupnog broja mladih ima završenu samo osnovnu školu koja u većini slučajeva nije dovoljna za zapošljavanje.2. Zbog suženog izbora mladi često odabiru zanimanja s kojima imaju malu mogućnost zapošljavanja. Mladi se većinom upisuju u škole koje im nudi lokalna zajednica.	<ol style="list-style-type: none">1. Poslodavci traže osposobljen radni kadar, nezaposleni mladi većinom nemaju radno iskustvo.2. Problem zapošljavanja mladih na par mjeseci da bi bili otpušteni bez realizovanih prava iz radnog odnosa (uplata doprinosa) pa čak i bez isplate plaća (rad na crno).3. Mladi koji se nalaze na evidenciji Biroa za zapošljavanje ne poznaju metode potrage za poslom, da bi se mogli bolje pripremiti i aplicirati (ne znaju napisati biografiju i prijavno pismo, voditi poslovne razgovore i istaknuti svoje prednosti i sposobnosti prilikom intervjua za posao).4. Mladi su nedovoljno osposobljeni za savremene uslove rada: ne poznaju rad na računaru, ne govore strane jezike, nemaju položen vozački ispit a poslodavci traže zaposlenike sa dodatnim sposobnostima.
<u>Nije ni hitno ni bitno</u>	<u>Nije hitno ali je bitno</u>
	<ol style="list-style-type: none">1. Problem „Jaka veza za posao“!? Dobro plaćeni poslovi se teško mogu dobiti jer su „rezervisani“ za one sa „vezom“ a ostalima preostaje rad na crno ili loše plaćeni poslovi.2. Mladi često rade poslove za koje su prekvalificirani.

3.3 Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vr. prov- ođenja	Odgovorne osobe/instit.
1. Nepoznavanje metoda i načina konkurisanja za posao.	Što veći broj mladih ljudi adekvatno obučeni za samostalno pisanje CV-a i prijavnog pisma za posao.	Organizovati radionicu na kojoj se savladavaju vještine: pisanja CV-a i prijavnog pisma za posao, komunikacija prilikom intervjua za posao i isticanja ličnih sposobnosti i prednosti.	2019 – 2024	Općina Vareš, Biro za zapošljavanje, Omladinska udruženja.
2. Sticanje radnog iskustva.	Zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (pripravnički staž, volontiranje).	Intenzivna animacija preduzeća, privatnog sektora, mladih evidentiranih na Birou za zapošljavanje.	2019 – 2024	Općina Vareš, Biro za zapošljavanje.
3. Pasivnost, edukacija i zapošljavanje mladih.	Aktivirati što veći broj mladih u smislu osamostaljenja.	Uspostava inkubatora za mlade u Centru za klulturu i edukaciju.	2019 – 2024	Općina Vareš.
	Osposobiti što veći broj mladih za izradu projekata.	Organizovati radionice i edukacije za izradu projekata i biznis planova.	2019 – 2024	Općina Vareš.
	Ohrabriti i motivisati mlade na pokretanje vlastitog biznisa i samozaposlenje.	Dodjela grant sredstava za sufinan. projekata za pokretanje malih biznisa.	2019 – 2024	Općina Vareš.

4. SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO

4.1 Analiza stanja

Pod socijalnom politikom prema mladima podrazumijevamo sistem usmjerenih društvenih intervencija u funkciji prevazilaženja socijalnih razlika, ujednačavanje životnih uslova, poticanja društvene solidarnosti i integracije, te mehanizme podrške za socijalno ugrožene kategorije mladih (socijalno isključene i osjetljive grupe mladih). Socijalna zaštita u općini Vareš realizuje se preko Centra za socijalni rad i dijelom preko općinskog organa uprave. U okviru Centra za socijalni rad Vareš obuhvaćene su sljedeće oblasti iz socijalne zaštite:

- Novčana i druga materijalna pomoć;
- Osposobljavanje za život i rad;
- Smještaj u drugu porodicu;
- Smještaj u ustanove socijalne zaštite;
- Usluge socijalnog i drugog stručnog rada;
- Kućna njega i pomoć u kući;
- Vršenje starateljstva i nadzor;
- Dodatak na djecu;
- Novčana naknada majkama porodiljama;
- Zaštita civilnih žrtava rata.

Veoma teško ekonomsko stanje na području općine, veliki broj nezaposlenih lica, lica čiji je radni odnos prestao zbog ispunjenja uslova za ostvarivanje prava na penziju koju ne mogu ostvariti zbog neizmirenih obaveza prema penzijsko-invalidskom osiguranju, porodica koje imaju minimalnu penziju od koje izdržavaju više članova domaćinstva, a u nekim slučajevima školuju i djecu, i drugih koji nisu u mogućnosti zadovoljiti osnovne životne potrebe, obraćaju se za pomoć Centru za socijalni rad. Ugroženu kategoriju predstavljaju i porodice bez jednog roditelja – najčešće samohrane majke, koje nisu u mogućnosti zadovoljiti ni najosnovnije potrebe svoje djece. Zadovoljavanje potreba socijalno ugroženih kategorija, osoba sa smetnjama u razvoju i drugih kategorija, vrši se iz budžeta kantonalnog resornog ministarstva ili iz budžeta općine.

Zdravstvena politika je instrument očuvanja i poboljšanja mladih kroz mobilizaciju čitavog društva, odnosno svih sektora, a ne samo zdravstvenog. Zdravlje mladih izloženo je različitim utjecajima, nepovoljnim socijalnim i ekonomskim uslovima života porodice i društva, u našim sredinama dodatno nepovoljnim prethodnim ratnim i poslijeratnim okolnostima.

Na području općine ostvaruje se primarna zdravstvena zaštita mladih kroz Dom zdravlja (ambulanta opšte medicine, stomatološka ambulanata) sa područnim ambulantama, uz povremene specijalističke usluge.

Zaštita mentalnog zdravlja omladine na području općine se obavlja putem psihijatra i psihologa jednom sedmično u Domu zdravlja Vareš. Bolnička zdravstvena zaštita može biti realizirana u ili izvan Kantona u ugovorenim kliničkim centrima, a nakon dobijanja odluke o liječenju izvan kantona.

4.2 Problemi mladih

U razgovoru sa predstavnicima vlasti i institucija na području općine Vareš i na osnovu provedene ankete, uočeni su određeni problemi koji zahtijevaju dugoročno rješavanje i nisu u ingerencijama Općine. Također, postoje sljedeći problemi koji se mogu i trebaju odmah riješiti: loša socijalna i zdravstvena zaštita, besperspektivan položaj mladih, a osnovni razlog za takvo stanje je ekonomska situacija i neodgovarajuća politika prema mladima.

Anketa je pokazala da mladi nemaju razvijenu svijest o zdravlju, a važno je naglasiti da postoji mnogo kontradikcija na odgovore koje su mladi dali u anketi, jer mladi jednostavno stavljaju zdravlje na prvo mjesto, a vrlo malo čine za svoje zdravlje, bolje rečeno ne čine ništa, ne posjećuju redovno ljekara, konzumiraju alkoholna pića, nisu uključeni u sportske aktivnosti, a istovremeno 49 % nije zadovoljno zdravstvenom i socijalnom zaštitom.

Podjela problema po bitnosti i hitnosti

<p style="text-align: center;"><u>Vrlo hitno ali nebitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. 49 % mladih nije zadovoljno zdravstvenom i socijalnom zaštitom.	<p style="text-align: center;"><u>Vrlo hitno i vrlo bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Loša socijalna i zdravstvena zaštita mladih.2. Nerazvijena svijest o zdravlju.
<p style="text-align: center;"><u>Nije ni hitno ni bitno</u></p>	<p style="text-align: center;"><u>Nije hitno ali je bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Neorganizirano korištenje slobodnog vremena.2. Problemi vezani za obrazovanje mladih iz socijalnih kategorija.

4.3 Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultati	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/instit.
1. Loša socijalna i zdravstvena zaštita mladih.	Aдекватna socijalna i zdravstvena zaštita mladih.	Inicirati poboljšanje soc. i zdrav. zaštite kod nadležnih organa.	2019 - 2024	Općina Vareš, JU Centar za socijalni rad, JU Dom zdravlja Vareš.
2. Neorganizirano korištenje slobodnog vremena.	Više kulturnih i sportskih događaja, više aktivnosti za mlade.	Organizovati kulturna i sportska dešavanja, humanitarne akcije.	2019 - 2024	Općina Vareš, Sportski klubovi, Omladinska udruženja.
3. Nerazvijena svijest o zdravlju.	Razvijena svijest o zdravlju.	Seminari o prevenciji i zaštiti zdravlja.	2019 - 2024	Općina Vareš, JU Dom zdravlja Vareš.
4. Obrazovanje mladih iz soc. ugroženih porodica.	Omogućeno adekvatno obrazovanje mladih iz soc. ugroženih kategorija.	Planirati sredstva u budžetu za ovu kategoriju.	2019 - 2024	Općina Vareš, JU Centar za socijalni rad Vareš.

5. OBRAZOVANJE

5.1 Analiza stanja

Obrazovanje predstavlja jednu od najvažnijih društvenih i pedagoških kategorija, te mu je neophodno posvetiti veliku pažnju kako na državnom tako i na lokalnom nivou.

Odgoj i obrazovanje su od posebnog društvenog interesa, i uređeni su zakonima o predškolskom, osnovnom odgoju i obrazovanju, srednjem i visokom obrazovanju.

Osnovno obrazovanje je obavezno, a prijedlog Sindikata obrazovanja srednjih škola i Centra civilnih inicijativa je da i srednje obrazovanje bude obavezno.

Cilj programskog područja obrazovanja usaglašen je s ciljevima u Akcionom planu za djecu BiH: obrazovati svu djecu osnovnim obrazovanjem, u daljem školovanju svoj djeci obezbijediti jednaku mogućnost školovanja u skladu sa njihovim sposobnostima, s posebnim naglaskom na jednakost spolova.

Posebni ciljevi su: predškolskim obrazovanjem obuhvatiti 20% djece, modernizovati obrazovni sistem kao i nastavni plan i program, obuku nastavnika i menadžmenta škola, tehnički i tehnološki opremiti škole i obrazovni sistem uskladiti sa evropskim sistemom, obezbijediti uslove za kvalitetno obrazovanje djece bez diskriminacije, putem vijeća učenika na nivou općine obezbijediti participaciju djece u provođenju Akcionog plana.

Obrazovanje i zapošljavanje mladih predstavljaju oblasti kojima mora biti posvećena posebna pažnja jer bez kvalitetnog obrazovanja i s njim povezanog otvaranja prostora za brže i produktivnije zapošljavanje, teško je očekivati rješavanje problema u drugim oblastima značajnim za život mladih. S druge strane ostvarivanje prava na obrazovanje kao bitnog ljudskog i građanskog prava predstavlja ustavnu obavezu država, a definisano je brojnim međunarodnim dokumentima čija je potpisnica Bosna i Hercegovina. Ustav Bosne i Hercegovine garantira svim građanima pravo na obrazovanje, ali je vođenje obrazovne politike u nadležnosti kantona. Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine utvrđeno je da je stvaranje obrazovne politike, uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja u isključivoj nadležnosti kantona.

Ovakva zakonska regulativa predstavlja značajnu prepreku uspostavi jedinstvenog odgojno-obrazovnog sistema i provođenja neophodnih reformi u ovoj oblasti, direktno se odražava i na činjenicu da obrazovno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine ni do danas nije u potpunosti zaokruženo.

Zakonska nadležnost kantona u oblasti vođenja obrazovne politike ni na koji način ne isključuje interes i brigu lokalnih zajednica, u prvom redu općina, za ovu značajnu oblast, od koje u najvećoj mjeri zavisi društveni razvoj i kvaliteta života. Ako imamo u vidu nepovoljan položaj mladih u našem društvu i neodgovarajući odgojno-obrazovni sistem, jasno je da općina Vareš mora tražiti rješenja koja poboljšavaju mogućnost pristupa obrazovanju, nude jednake obrazovne šanse za svu djecu i mlade koji u njoj žive i poboljšanje kvaliteta u ovoj oblasti. Svjesni te činjenice, mladi općine Vareš problemima obrazovanja pristupaju i kroz Strategiju prema mladima na lokalnom nivou.

Područje osnovnog i srednjeg obrazovanja regulisano je kantonalnim zakonima što znači da Općina ima zadatak da prati rad i analizira uspjeh u školama i da predlaže mjere za unapređenje odgojno-obrazovnog rada.

Na području općine Vareš su dvije osnovne škole:

Osnovna škola „Vareš Majdan“ sa pet područnih škola broji 206 učenika. Svi učenici organizovani su u 19 odjeljenja, a nastavu predaje 33 prosvjetna radnika. 45 učenika OŠ „Vareš Majdan“ svakodnevno koristi prijevoz od kuće do škole. Područna škola u Dabrinama je devetogodišnja, a područne škole na Budoželju, Striježevu, Kokošćicama, i

Ravnama su petogodišnje. Nastava u Osnovnoj školi „Vareš Majdan“ se izvodi po Nastavnom planu i programu Zeničko-dobojskog kantona.

Osnovnu školu „Vareš“ pohađa 268 učenika. Nastava je organizovana u 21 odjeljenje matične škole. U sastavu OŠ „Vareš“ djeluje šest područnih škola: Ligatići, Dragovići, Pržići, Vijaka, Očevija i Pogar. Sve ove područne škole su petogodišnje. Nastava se odvija po Nastavnom planu i programu Zeničko-dobojskog kantona na dva jezika bosanski i hrvatski jezik. Na bosanskom jeziku nastavu pohađa 172 učenika, a nastavu na hrvatskom jeziku pohađa 96 učenika. 58 učenika OŠ „Vareš“ su vozari. U ovoj školi u nastavi uposlano je 40 prosvjetnih radnika.

U osnovnoj školi „Vareš“ djeluje i Osnovna niža muzička škola (šestogodišnja), koja broji 65 učenika, a nastavu predaje 6 nastavnika.

U Mješovitoj srednjoj školi „Nordbat-2“ Vareš postoje sljedeća zanimanja:

- Gimnazija (IV stepen);
- Ekonomski tehničar, stručno zvanje ekonomski tehničar (IV stepen);
- Saobraćajna tehnička škola;
a/ stručno zvanje tehničar PTT saobraćaja (IV stepen);
b/ zanimanje vozač motornih vozila (III stepen).

U školskoj 2018/2019. godini u MSŠ „Nordbat-2“ Vareš upisano je 150 učenik u 11 odjeljenja, a nastavu predaje 33 profesora. 86 učenika srednje škole svakodnevno koristi autobuski prijevoz.

U pregledu istih podataka iz proteklih godina vidljiv je trend smanjenja broja učenika na području općine Vareš. Prema Pedagoškim standardima optimalan broj učenika po odjeljenju je 25 (donja granica 18 učenika, gornja granica 36 učenika). Za svako formirano odjeljenje koje je ispod utvrđenog broja učenika (18) prema Pedagoškom standardu neophodna je saglasnost nadležnog ministarstva. Ovaj problem je izražen u područnim školama, a škole za formiranje ovakvih odjeljenja redovno dobijaju saglasnosti Ministarstva jer se uvažavaju specifičnosti stanja na terenu.

Kada posmatramo pokazatelje po školskim godinama, trend opadanja upisa učenika kao posljedica pada nataliteta predstavlja ozbiljan problem u BiH, a u Zeničko-dobojskom kantonu ovaj problem je najizraženiji u općinama Vareš i Olovo.

5.2 Problemi mladih

5.2.1 Nastavni plan i program

Obrazovanje je kompleksan i kontinuiran proces. Unapređenje obrazovanja ovisi o dobro osmišljenim nastavnim planovima i programima, dobrih uslova rada i opremljenosti škola, stručno osposobljenog nastavnog osoblja, izvanredne saradnje škole, roditelja i učenika. Postojeće nastavne planove i programe treba reducirati, determinirati njihov cilj, odnosno šta njihovom provedbom mora biti postignuto, nepotrebne nastavne predmete izbaciti, reducirati predmete koji se izučavaju i dati značaj kvalitetu u odnosu na kvantitet.

Osnivač, u ovom slučaju Zeničko-dobojski kanton, treba prilagoditi sadašnje standarde standardima EU.

5.3 Inkluzivno obrazovanje

Inkluzivno obrazovanje po standardima i programu devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja podrazumjeva uključivanje djece sa posebnim potrebama i umanjanim sposobnostima u redovan proces nastave.

Problem u školovanju djece sa posebnim potrebama je srednjoškolsko obrazovanje, jer u Zeničko-dobojskom kantonu postoji samo jedna srednja škola u Zenici koja radi po posebnim nastavnim planovima i programima prilagođenim ovoj djeci, što otežava nastavak redovnog obrazovanja za ovu djecu i velike materijalne izdatke za njihove roditelje.

5.4 Prijevoz učenika

Problem prijevoza učenika je vezan prije svega za učenike MSS „Nordbat-2“ Vareš jer srednja škola nije obavezan vid obrazovanja tako da roditelji plaćaju prijevoz za djecu učenike-vozače.

Zbog ovako otežanih uvjeta učenici-vozači nisu u mogućnosti učestvovati u vanškolskim aktivnostima koje su jako bitne u njihovom obrazovanju.

Podjela problema po bitnosti i hitnosti

<p style="text-align: center;"><u>Vrlo hitno ali nebitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Mladi nisu zadovoljni obrazovnim sistemom i njegovim provođenjem.2. Učenici nisu uključeni u procese reforme obrazovnog sistema.	<p style="text-align: center;"><u>Vrlo hitno i vrlo bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Učenici s posebnim potrebama (srednjoškolci) nisu uključeni u redovno školovanje.2. Nemogućnost mladih (učenika-vozača) za bavljenje vannastavnim aktivnostima.3. Mladi nisu dovoljno uključeni u volonterski i društveno-korisni rad.4. Nedovoljno razvijena svijest i motivacija mladih za obrazovanje.
<p style="text-align: center;"><u>Nije ni hitno ni bitno</u></p>	<p style="text-align: center;"><u>Nije hitno ali je bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Odnos nastavnik-učenik nije zadovoljavajući.2. Prijevoz učenika iz ruralnih područja nije zadovoljavajući.3. Nizak stepen visoko obrazovanih mladih osoba.

5.5 Plan djelovanja

Problemi	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/instit.
1. Nedovoljno su zastupljeni oblici neformalnog obrazovanja.	Mladi (učenici-vozari) su zadovoljni kvalitetom i oblicima neformalnog obrazovanja Mladi sami određuju i učestvuju u kreiranju sadržaja neformalnih oblika.	Analizirati stanje potreba Napraviti konkretan plan djelovanja i praćenja provedbe plana.	2019 – 2024	Općina Vareš, Direktori osnovnih i srednje škole.
2. Mladi nisu dovoljno uključeni u volonterski i društveno-korisni rad.	Mladi su organizovani u omladinska udruženja i društveno aktivni.	Registracija udruženja, Organizovanje sekcija.	2019 – 2024	Općina Vareš, Osnovne i srednja škola, Nevladine organizacije.
3. Nizak stepen visoko obrazovanih mladih osoba.	Visok stepen visoko obrazovanih mladih.	Organizovanje radionica i predavanja o značaju obrazovanja i usavršavanja na određenim poljima rada.	2019 – 2024	Zavod za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona, Osnovne i srednja škola, Općina Vareš.

6. INFORMISANJE

Mladi se najviše informišu o obrazovanju, zapošljavanju, kulturi i zabavi te traže kratke i jasne informacije. U informisanju se ne smije izgubiti *face to face odnos* kakav pružaju informativni centri za mlade, neki su od zaključaka istraživanja. Prema pokazateljima 89% mladih iz BiH provodi više od tri sata dnevno na internetu, a 60% njih se informiše samo na internetu. Zanimljivo je da su kao web sadržaj za mlade najprepoznatljiviji Facebook, te ostali internet forumi i blogovi. Oko 70% mladih često gleda televiziju, a samo 5% ih gleda televizijske emisije za mlade. Samo 2% mladih kao izvor informacija o područjima svojih interesa vidi roditelje, a činjenice da se samo 3% mladih informira putem letaka i da ih 80% ne posjećuje tribine jer ih smatra dosadnima i neinovativnima. Trebalo bi značajno utjecati na praktične metode informiranja koje praktikuju organizacije civilnoga društva.

Ovi podaci su iz istraživanja anketnih linkova sa interneta i provedeno je za područje BiH. Ovi podaci također potvrđuju da su mladi generacija koja je ekonomski ovisna, ovisnija nego ranije generacije, i koja u velikoj mjeri podržava fenomen produžene mladosti jer ih više od 72% još uvijek živi s roditeljima u stanu ili kući, a samo 10% ih se može smatrati osamostaljenim.

Prijedlog poboljšanja informisanosti mladih je:

- Uspostavljanje komunikacije sa mladima pomoću njima najprihvatljivijih i po njima najkorištenijih medija;
- Elektronski mediji zauzimaju 2/3 cjelokupnog informisanja mladih, tako da u tome smjeru treba napraviti „agresivnu strategiju“;
- Najposjećeniji elektronski mediji na globalnoj mreži je Internet, tako da ćemo posebnu pažnju ukazati na ovaj segment el. medija;
- Najčešće mladi provode vrijeme na socijalnim elektronskim mrežama kao što je Facebook, iz toga proizilazi da kroz taj vid medija treba osigurati mladima što više njima korisnih informacija;
- U preostalim 1/3 načina informisanosti mladih možemo svrstati printane medije, stručno verbalno informisanje, rad sa osobljem obrazovnih institucija i održavanje seminara i tribina po određenim temama problematike mladih.

Mediji u Varešu: Radio Bobovac, List Bobovac,

Web stranice: www.vares.info, www.radiobobovac.com,

Razne facebook grupe koje prikupljaju sadržaj i informacije o Varešu.

Danas se informacije veoma brzo šire. Geografska udaljenost predstavlja sve manji problem. Informacije o događajima od globalnog značaja dostupne su u roku od nekoliko sati širom svijeta. Slično je i sa događajima na državnom nivou.

Tu je i Zakon o slobodi pristupa informacijama na koji se uvijek mogu pozvati u slučaju da im treba neka informacija od određene institucije. Znači, sam pristup informacijama ne predstavlja problem mada uvijek može bolje.

Veći problem predstavlja nepostojanje kvalitetnih i pouzdanih informacija. Npr. mladi nemaju informaciju koju srednju školu da upišu, a da ne završe na birou za zapošljavanje, ili koji fakultet da upišu i da na kraju nađu posao u struci.

6.1 Problemi mladih

Problemi mladih kao i njihove potrebe, dobiveni istraživanjem su sljedeći:

- Mladi nisu uključeni u građanske inicijative i udruženja, nisu članovi političkih partija ili sportskih klubova te nisu dovoljno informisani o aktivnostima na prostoru općine.
- Mladi rijetko posjećuju oficijelnu općinsku web stranicu i rijetko se informišu preko vareškog radija „Bobovac“, uglavnom se informišu preko ostalih internet stranica, Facebooka i od prijatelja usmenim putem.
- Gledajući važnost informisanosti, mladi informisanost vide kao manje važan segment njihovog života. Tome je pokazatelj i provedena anketa, gdje su informisanost, mladi, stavili na posljednje mjesto, čime pokazuju da su nekvalitetno informisani i to po slučajnom toku procesa, takav vid informisanosti se čak svrstava kao usputno dobivanje podataka, a ne kao informacija.
- Mladi nisu shvatili da pravovremena i kvalitetna informacija predstavlja prekretnicu koja utiče na dobivanje mogućnosti i šansi za bolji status u društvu, dobijanje posla, stipendije i slično.

Podjela problema po bitnosti i hitnosti

<p style="text-align: center;"><u>Vrlo hitno ali nebitno</u></p> <p>1. Nedovoljan broj medija i sredstava informisanja na lokalnom nivou.</p>	<p style="text-align: center;"><u>Vrlo hitno i vrlo bitno</u></p> <p>1. Nekontinuirano informisanje mladih.</p> <p>2. Mladi nisu dovoljno informisani o građanskim inicijativama i udruženjima.</p> <p>3. Nedovoljna informisanost mladih sa Zakonom o mladima FBiH.</p>
<p style="text-align: center;">Nije ni hitno ni bitno</p>	<p style="text-align: center;">Nije hitno ali je bitno</p> <p>1. Nerazvijena svijest mladih ljudi o važnosti informisanja.</p>

Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/instit.
1. Mladi nisu dovoljno informisani o građanskim inicijativama i udruženjima.	Informisati mlade o važnosti građanskih inicijativa i udruženja.	Organizovati Radio emisije koje će afirmisati i podstaći mlade da se uključe u aktivnosti koje će poboljšati nivo informisanosti.	2019 – 2024	Općinska služba za opću upravu, društvene djelatnosti I boračko-invalidsku zaštitu.
2. Nedovoljna informisanost mladih sa Zakonom o mladima FBiH, te time nisu upoznati sa svojim pravima.	Informisati mlade o pravima koja su im zagarantovana.	Organizovati javno predavanje na temu „Zakon o mladima FBiH“.	2019 – 2024	Općina Vareš.
3. Nerazvijena svijest mladih ljudi o važnosti informisanja.	Razvijena svijest mladih o važnosti informisanja.	Orgnizovanje predavanja o načinu i važnosti informisanja.	2019 – 2024	Općina Vareš, Omladinska udruženja.

7. SPORT I KULTURA

7.1 Analiza stanja sporta na području općine Vareš

Takmičarski sport na području općine Vareš predstavljaju sportski klubovi (Nogometni klub Vareš, Karate klub Vareš, Klub Extremnih sportova Perun Valium–Vareš, Šahovski klub „Vareš“), Sportski savez za sport i rekreaciju invalida općine Vareš i udruženja iz olimpijskih i neolimpijskih sportova (PSD “PERUN” Vareš, UG „Sportski ribolovci“ Vareš).

Na području općine Vareš djeluje i Teakwondo klub „Bosna Visoko“ sekcija Vareš osnovan u maju 2009. godine i danas broji između 15 i 20 članova i „Košarkaški klub“ Koš Srajevo sekcija Vareš koji broji između 15 i 25 članova. Određene aktivnosti realizuju članovi lovačke i ribolovne organizacije, ali je njihov osnovni prostor za djelovanje (šume i priroda općenito) ugrožen enormnom sječom drveta na cjelokupnom području općine Vareš. Najveći problem za rad i funkcionisanje sportskih klubova i udruženja predstavljaju finansije, te ukoliko ne uspijevaju obezbijediti bilo kakve sponzore i sredstva od drugih djelatnosti i marketinga – očekuju da sredstvima iz budžeta općine i kantona u cjelosti pokriju vlastite troškove. Budući da budžetska sredstva ne mogu pokrivati sve troškove klubova, niti su za to namijenjena, klubovi koji ne obezbjeđuju sredstva iz drugih izvora prihoda (članarine, marketing, sponzorstvo, ulaznice, druge djelatnosti itd) djeluju u znatno smanjenom obimu svojih takmičarskih aktivnosti ili praktično prestaju sa radom.

Pored finansijskih problema s kojima se suočavaju sportski klubovi na području općine Vareš postoje problemi i u vezi sa drugim bitnim pretpostavkama za razvoj pojedinih sportova, kao što su prostor i oprema, te stručni, trenerski kadrovi.

Broj visokobrazovanih kadrova sa odgovarajućim trenerskim licencama veoma se razlikuje od sporta do sporta, ali može se reći da je u svim sportovima nedovoljan, a posebno je nepovoljno što je taj nedostatak najistaknutiji u radu sa mlađim kategorijama. Razlozi takvog stanja nalaze se s jedne strane opet u finansijskim uslovima, jer klubovi nemaju dovoljno sredstva da bi plaćali kvalitetne trenere, a s druge strane postoji i nedosljednost u sprovođenju propisanih uslova i standarada u vezi s stručnim radom u sportu i većina saveza kvalitetno, sistematično stručno usavršavanja trenera nadomješta kratkotranim obukama putem kurseva i seminara.

Svi klubovi su organizovani kao udruženja građana i po tome spadaju u amaterske sportske klubove.

7.2 STANJE SPORTSKIH OBJEKATA

7.2.1 Otvoreni sportski objekti – igrališta

Općina Vareš raspolaže sa jednim fudbalskim travnatim terenom registrovanim za regionalna takmičenja zatim otvoreni sportski tereni u MZ Vareš – dva asfaltirana igrališta, Vareš Majdan – dva asfaltirana igrališta, MZ Dabravine – dva asfaltirana igrališta, MZ Striježevo – jedan asfaltirani teren za mali nogomet i košarku i jedan travnati teren za mali nogomet, vanjska šahovska ploča na platou ispred biste Rešad Saletović dok u većini ostalih mjesnih zajednica postoje improvizirani tereni u vrlo lošem stanju.

Na području općine Vareš, u toku zimske sezone, rade dva manja ski lifta (Šimin potok i Zarudje).

7.2.2 Zatvoreni sportski objekti

Školska sala za tjelesni odgoj pri MSŠ „Nordbat-2“ dimenzije 15x27 m sa prostorom za gledaoce (potpuno adaptirana i opremljena)..

Školska sala za tjelesni odgoj pri OŠ „Vareš“ dimenzije 15x27 m bez prostora za gledaoce (potpuno adaptirana i opremljena).

Školska sala za tjelesni odgoj pri OŠ „Vareš Majdan“ dimenzije 15x27 m bez prostora za gledaoce (potpuno adaptirana i opremljena).

U ostalim MZ na području općine Vareš nema zatvorenih sportskih objekata koji su u funkciji.

Na osnovu analize provedene ankete (100 anketiranih) došlo se do zaključka da mladi u Varešu vrlo mali dio svog vremena, u prosjeku 1 sat, provode baveći se nekom od sportskih aktivnosti, dok znatno više vremena provode na internetu 2 sat i 45 minuta, u kafićima 2 sata i 35 minuta, gledajući TV 2 sata i 25 minuta, čitajući knjige 1 sat i 30 minuta.

Iz gore navedenih pokazatelja može se zaključiti da su mladi pasivni i nisu u velikoj mjeri uključeni u sportske aktivnosti.

7.2.3 Problemi mladih

- nedovoljno izražena svijest i potreba za aktivnim bavljenjem sportom u slobodno vrijeme;
- nedovoljna materijalna sredstva za pokretanje rada sekcija i klubova za koje mladi iskazuju interes (odbojka, košarka, borilački sportovi, stolni tenis, zimski sportovi).

Podjela problema po bitnosti i hitnosti

1. S obzirom da se radi o nedovoljno izraženoj svijesti i potrebi mladih da se u slobodno vrijeme bave sportom neophodno je usmjeriti aktivnosti na podizanje elementarnih znanja i potreba za aktivnim bavljenjem sportom kao sredstvom koje potpomaže razvijanju zdrave i sposobne mlade ličnosti. U tom cilju neophodno je organizovano pristupiti podizanju svijesti kod mladih ljudi za aktivnijim učešćem u sportu;
2. Nedovoljno i neefikasno korištenje postojeće sportske infrastrukture (otvoreni i zatvoreni prostori, prirodni resursi);
3. Postojeće napuštene objekte staviti u funkciju masovnog sporta i omladinskih kulturno-zabavnih aktivnosti;
4. Planirati i opremiti postojeće objekte najneophodnijim mobilijarom (sportski rekviziti i oprema);
5. Postojeći stručni kadar organizirati i usmjeriti prema sklonostima i sposobnostima na razvoju pojedinih sportsko-rekreativnih aktivnosti.

<u>Vrlo hitno ali nebitno</u>	<u>Vrlo bitno i vrlo hitno</u>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mladi nisu dovoljno upoznati o značaju bavljenja sportom te uticaju sporta na psiho-fizičko zdravlje. 2. Nedostatak sportskog mobilijara, i loša opremljenost sportskih terena i objekata.
<u>Nije ni bitno ni hitno</u>	<u>Nije hitno ali je bitno</u>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedostatak finansijskih sredstava za angažman stručnih lica (trenera).

Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/instit.
1. Mladi nisu dovoljno upoznati o značaju bavljenja sportom te uticaju sporta na psiho-fizičko zdravlje.	Mladi su upoznati o značaju bavljenja sportom za psiho-fizičko zdravlje.	Organizovano pristupiti podizanju svijesti kod mladih za aktivno i svakodnevno korištenje slobodnog vremena u sportu, seminari, savjetovanja, posjete drugim društvima.	2019 – 2024	Komisija za mlade, Radio “Bobovac“ , Sportski klubovi, Općina Vareš.
2. Nedostatak sportskog mobilijara, i loša opremljenost sportskih terena i objekata.	Adekvatno opremljeni sportski tereni i objekti.	Popraviti i nabaviti novi mobilijar i izvršiti adaptaciju sportskih terena i objekata.	2019 – 2024	Općina Vareš.
3. Nedostatak finansijskih sredstava za angažman stručnih lica (trenera).	Obezbijeđena finansijska sredstva.	U saradnji i koordinaciji sa nadležnim institucijama raditi na obezbjeđivanju sredstava (inicijative, zahtjevi, prijedlozi projekata).	2019 – 2024	Općinsko vijeće, Općinski načelnik, Komisija za mlade OV.

7.3 KULTURA

7.3.1 Analiza stanja

Pod kulturom podrazumijevamo skup svih onih procesa, promjena i tvorevina koje su nastale kao posljedica materijalne i duhovne intervencije ljudskog društva. Vodeći se ovim odredbama kulturu bi trebalo posmatrati kao kategoriju koja se u svakom društvu, pa samim tim i svim značajnim segmentima života mladih mora konstantno izgrađivati i nadograđivati. Poseban akcenat treba da bude stavljen na: odgoj, obrazovanje, tradiciju, promociju kulturno-historijske građe i vrijednosti društva. Primarni cilj kulture je svakako edukacija mladih te stvaranje takvog ambijenta gdje će se mladi pojedinci i grupe mladih baviti kulturnim aktivnostima, shodno svojim afinitetima.

U svim ovim segmentima općina Vareš ima bogatu tradiciju koja je nažalost prekinuta u ratnom periodu. Problemi bavljenja kulturom, tradicijom i svim drugim vrijednostima koje čine jedno demokratsko društvo, nisu zaobišli ni područje naše općine. Od prijeratnih osamnaest domova kulture, danas ih je tek osam, u sklopu kojih djeluju dva kulturno-umjetnička društva sa folklornim, pozorišnim, recitatorskim te amaterskim sekcijama. Većina drugih domova kulture na području općine Vareš je spaljena ili devastirana. Kada je u pitanju gradska sredina u toku je obnova i rekonstrukcija Radničkog doma, koji će po svom završetku biti stavljen na raspolaganje gradu i mladima, a nadati se da će imati sve sadržaje koje je imao prije rata, a kojih danas nema.

Od ustanova danas na području općine Vareš djeluju: JU „Opća biblioteka“ Vareš, rad ustanove je u cijelosti finansiran od strane Osnivača (Zeničko-dobojski kanton), a u sklopu JU „Opća biblioteka“ Vareš djeluje odjeljenje Zavičajna zbirka koje ima zadatak da prikuplja i stručno obrađuje svu pisanu zavičajnu građu, zatim JU „Centar za kulturu i edukaciju“ Vareš čiji je osnivač Općina i sufinansira rad ove ustanove. Važno je spomenuti i sektor civilnog društva koji ima sve značajniju ulogu u programima i projektima iz oblasti kulture.

U ruralnim dijelovima općine, jedini nosioci aktivnosti u sektoru kulture su udruženja žena, koja kao dio civilnog društva imaju sve značajniju ulogu.

Na području općine Vareš egzistira jedno omladinsko udruženje UG „Incijativa“ Vareš. Glavni razlog malog broja omladinskih udruženja je svakako što mladi po završetku srednje škole odlaze na fakultete te usljed fakultetskih obaveza njihov angažman u udruženju prestaje. Upraznjeno članstvo ili mjesto u udruženju je veoma teško popuniti novim članom jer kao što je to pokazala i anketa mladi osim izuzetaka nisu zainteresovani za ovaj vid aktivnosti.

Problemi mladih

- Mladi su neinformisani o mogućnostima korištenja slobodnog vremena, sadržajima iz oblasti kulture;
- Mladi su neinformisani o kulturno-historijskoj baštini općine Vareš;
- Mladi su indolentni i ne pokazuju zainteresiranost, a očit je manjak samoinicijative mladih za kulturne aktivnosti;
- Mladi nisu u mogućnosti svoje kreativne ideje iz oblasti kulture sprovesti u djelo;
- Nedostatak omladinskog centra u Varešu;
- Obnova domova kulture na vareškim selima;
- Neiskorištenost prostora i potencijala gradskog kina.

Podjela problema po hitnosti i bitnosti rješavanja

<p><u>Vrlo hitno ali nebitno</u></p>	<p><u>Vrlo hitno i vrlo bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Mladi su neinformisani o kulturno-historijskoj baštini općine Vareš.2. Mladi su neinformisani o mogućnostima korištenja slobodnog vremena, sadržajima iz oblasti kulture.3. Nedostatak omladinskog centra u Varešu.4. Obnova domova kulture na vareškim selima.5. Neiskorištenost prostora i potencijala gradskog kina.
<p><u>Nije ni hitno ni bitno</u></p>	<p><u>Nije hitno ali je bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Mladi su indolentni i ne pokazuju zainteresiranost a očit je manjak samoinicijative mladih za kulturne aktivnosti.2. Mladi nisu u mogućnosti svoje kreativne ideje iz oblasti kulture sprovesti u djelo.

Iz Ankete je vidljivo da su mladi neinformisani o kulturnim sadržajima na području općine Vareš, needucirani o značaju tih sadržaja i o kulturno-historijskoj baštini ovoga kraja uopće. Iz Ankete je takođe vidljivo da većina mladih najviše slobodnog vremena provodi pored TV-a, na internetu ili s prijateljima u kafićima, a neznatan broj njih se angažuje u sferi kulture i umjetničkog djelovanja. Prostorni kapaciteti su skromni te nedovoljno iskorišteni zbog inertnosti mladih za kulturu. Pored toga što sami vrlo malo učestvuju u kulturnim projektima očito je da mladi ne dolaze ni na rijetka kulturna dešavanja: književne večeri, izložbe i sl.

Neophodno je sistemskim radom u školama, educirati i izgraditi kod većine mladih osjećaj za kulturu u svakom smislu: kulturu u obrazovanju, odgoju, očuvanju i promociji kulturno-historijske građe, tradicije i vrijednosti društva. Ovo je moguće ostvariti sistemskom organizacijom čestih školskih posjeta pozorištima (odlasci na predstave), umjetničkim izložbama, sajmovima knjiga, filmskim festivalima i sl. Neophodno je obnoviti devastirane domove kulture na selima koji bi služili okupljanju mladih kao centri za njihove aktivnosti, pravoshodno iz oblasti kulture.

Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/instit.
1. Mladi su neinformisani o kulturno-historijskoj baštini općine Vareš.	Mladi su više informisani o kulturno-historijskoj baštini općine Vareš.	Održati nastavne časove o ovoj temi, te organizovati i okrugle stolove i javne tribine na ovu temu.	2019 – 2024	Općina Vareš, Omladinska udruženja, Osnovne i srednja škola, Centar za kulturu i edukaciju.
2. Mladi su neinformisani o mogućnostima korištenja slobodnog vremena, sadržajima iz oblasti kulture.	Mladi svoje slobodno vrijeme upotrebljavaju na svrsishodniji način i animiraju druge mlade da postanu aktivni.	Aktivna promocija o kulturnim dešavanjima na području općine, te učešću mladih u istim.	2019 – 2024	Općina Vareš, Omladinska udruženja, Centar za kulturu i edukaciju.
3. Nedostatak omladinskog centra u Varešu, obnova domova kulture u vareškim selima.	Obezbijeden i uređen prostor za aktivnosti mladih.	Intenzivno lobiranje kod potencijalnih donatora do okončanja radova.	2019 – 2024	Općinsko vijeće, Općinski načelnik, Mjesne zajednice.
4. Neiskorištenost prostora i potencijala gradskog kina.	Redovne filmske projekcije i predstave.	Modernizovati opremu i obezbijediti sardnju sa filmskim distributerima.	2019 – 2024	Općina Vareš, Centar za kulturu i edukaciju.

8. ZAKLJUČAK

Svjesni činjenice da preko noći ne možemo promijeniti stanje i položaj mladih na području općine Vareš opredijelili smo se za izradu ovog dokumenta koji treba da posluži kao osnov i polazna tačka poboljšanju položaja mladih. Pažljivim čitanjem dokumenta može se primjetiti da je isti sačinjen na realnoj osnovi sa provjerenim i preciznim pokazateljima do kojih se došlo provedenom anketom i intervjuisanjem, a to nam je svakako bio cilj.

Ohrabruje činjenica da se veliki broj problema i potreba mladih koji su definisani ovim dokumentom može riješiti, a s ciljem poboljšanja položaja mladih.

Naime, veliki broj problema i potreba se može riješiti organizovanjem određenih edukacija, seminara, radionica za mlade za što nisu potrebna velika finansijska sredstva. Samim dokumentom nisu predviđena finansijska sredstva za rješavanje problema zbog specifičnosti istih. Finansijski plan će naknadno biti urađen za svaku godinu uz operativne planove i programe provođenja ovog dokumenta, a pri kreiranju Nacrta Budžeta Općine Vareš za svaku godinu.

Zajedničkim angažmanom svih ključnih aktera prvenstveno mladih, zakonodavne i izvršne vlasti ovaj dokument će biti dobro uporište za saradnju i rješavanje problema i zadovoljenje potreba mladih općine Vareš.

Strategija predstavlja izraz spremnosti Općine Vareš za iniciranje promjena uz puni angažman svih ključnih aktera, a to su prije svega: mladi, političke stranke, javne ustanove, omladinska udruženja, pojedinci i svi oni koji mogu doprinijeti poboljšanju položaja mladih. Na taj način Strategija postaje dio procesa kontinuirane saradnje navedenih aktera koji su obavezni prema Zakonu o mladima FBiH planski rješavati probleme mladih.

Ovaj dokument osigurava provođenje politike prema mladima na transparentan način jer ujedno kao dodatak nosi odluku o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava iz granta namijenjenog za mlade. Ujedno traži se maksimalan angažman mladih da kroz aplikacioni obrazac za konkretan projekat koriste metod koji identifikuje problem, poduzima aktivnosti za rješavanje problema i na kraju rezultira konkretnim rješenjem.

Kao podrška realizaciji ovog dokumenta i što bolje saradnje sa mladima zadužena je Komisija za mlade, Služba opću upravu, društvene djelatnosti i boračko-invalidsku zaštitu Općine Vareš, koji su dužni pratiti i izvještavati o provedenim aktivnostima po pitanju mladih na web stranici Općine Vareš kao i prema Općinskom vijeću.

Vjerujemo da je ovo ispravan način rada sa mladima, da će rezultirati poboljšanju položaja mladih kao i rada sa mladima u periodu 2019–2024. godina, a za ostvarenje zacrtanih ciljeva bilo bi neophodno povećati grantove za mlade čime bi se povećala i realizacija Strategije omladinske politike Općine Vareš za period 2019–2024. godine.